

Als herder door de Alpen

In het ritme van de yak

Als journalist Friederike Ostermeyer met herder en onderzoeker Rosula Blanc en haar yaks door de Zwitserse Alpen zwerft, leert ze iets bijzonders van deze dieren. Wie meegaat met deze karavan wordt zelf een yak, gedachten verdwijnen, stap na stap.

TEKST FRIEDERIKE OSTERMEYER FOTOGRAFIE BERTRAND CARLIER

Meneer Huch Ogotai loopt schommelend voor me, hij deint in een rustig tempo achter de andere zes yaks aan. Zijn dikke, zwartbruine staart zwiëpt op en neer, terwijl zijn ruige haar als zware gordijnen om zijn poten wappert. De leren riemen die onze bagage bij elkaar houden op zijn rug, kraken zachtjes. De ene hoof voor de andere - hij laat zien hoe het moet. De ene voet voor de andere. Zo stroomt de yak-karavaan door het Walliser hoog alpenlandschap, in het licht van de gouden zon in de late zomer, en ik stroom mee. Samen met acht anderen. Herder Stéphane en herderin Véronique. Vooraan loopt Rosula Blanc, het hoofd van de groep. Gevolgd door Naulekh, de yak-leider met de witte vacht en zwarte knoopogen, wiens Tibetaanse belletjes subtiel rinkelen aan zijn harnas en de weg wijzen.

De oude Ogotai

Meneer Huch heet eigenlijk niet zo, of beter gezegd: niet meer. Toen hij vele jaren geleden naar Rosula kwam, was het een schichtig jong dier. Hij sprong op als iemand hem benaderde, leek liever onzichtbaar te willen zijn, en op de een of andere manier was hij dat ook. Hij kreeg de bijnaam meneer Huch. Tegenwoordig, op 16-jarige leeftijd, is Ogotai - zijn echte naam - een goedaardig en kalm gevaarte van 500 pond dat, vanwege zijn leeftijd, niet langer een van de snelste is en graag achter de oren gekriebeld wordt. Dan snuift hij zacht, draait zijn hoofd naar je toe en kijkt je met grote, liefdevolle ogen aan.

Toen ik de oude Ogotai voor het eerst ontmoette, was ik een beetje bang. Het was de ochtend dat onze tocht zou beginnen op de Tzaté Alm op 2500 meter hoogte. Daar, ongeveer 2,5 uur lopen van La Forclaz in het Franse deel van Zwitserland, leven Rosula's yaks in de zomer. Ze drukte een kam in mijn hand en zei: "Wees niet zo terughoudend, ga maar, je kunt heel dichtbij komen." Ik zag zijn enorme, naar boven gebogen hoorns, waarmee hij met een kleine

'Deze yaks leiden een leven dat overeenstemt met hun ware lot'

hoofdbeweging de hele weg vrij kon maken en dacht alleen maar: eh... Deze eerste ontmoeting met een dier dat in de Himalaya leeft, voelde vreemd en fascinerend tegelijk. De waakzame kalmte die hem leek te omringen, duurde slechts totdat iemand zijn grenzen overschreed. "Wees waakzaam maar vastberaden," zei Rosula. En dus verzamelde ik al mijn moed, ging regelrecht naar Ogotai en haalde de kam door zijn dikke vacht. Hij bleef heel stil, alsof hij mij toestond de komende twee dagen deel uit te maken van de kudde. Vervolgens werd de ene na de andere yak bepakt met tenten, slaapzakken en eten, totdat Rosula met een luid fluitsignaal de karavaan in beweging zette.

Als een rivier

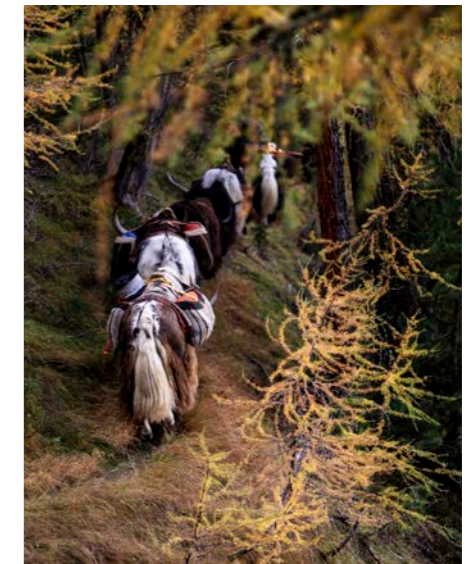
We schuifelen de eerste pas op richting de Moiry-gletsjer, naar nog vijfhonderd meter hoogteverschil. Het is een steil en rotsachtig pad. Nergens een boom, alleen wilde bergweiden en rotsblokken. De ochtenddauw glinstert nog op de waaivormige bladeren van de vrouwenmantel, hier en daar zien we een paarse sleutelbloem. De yaks stromen als een rivier over de vlakte - langzaam en breed. De klim stopt soms. Vooral Ogotai, die samen met mij achteraan loopt, blijft weleens stilstaan. "Allez, on y va, cha-cha!" Stéphane de herder moedigt hem luid aan en geeft hem af en toe een duwtje in de rug. Boven ons cirkelt een adelaar, kort daarna klinkt het waarschuwingsfluitje van een marmot. De ene voet voor de andere, de ene hoof voor de andere. We kunnen de top al zien.

Het lot van de yak

De oude Ogotai is een van de yaks waarmee het allemaal begon. Rosula Blanc greep in 2008 op 38-jarige leeftijd de kans om een nieuw leven te beginnen. Samen met haar toenmalige partner kocht ze in een afgelegen Zwitsers bergdorp en stuk land met daarop een schuur, die ze ombouwden tot chalet. Ze wilde altijd al dieren hebben, maar welke dieren kon je in de bergen houden? Hun zoektocht leidde naar een Zwitserse yak-pionier, waar ze Kubilai en Nayan ontmoette. "Ik herinner me dat Kubilai naar het hek kwam en mij roerloos aanstaarde. Lange tijd stonden we zwijgend tegenover elkaar. Wil je met me mee? vroeg ik hem zonder woorden. Ja, voelde ik zijn eenvoudige antwoord, en hij liep weer naar zijn kuddegenoten. Zijn ja was een ja voor het leven." Kubilai en Nayan waren de eerste yaks die arriveerden, een paar maanden later gevolgd door de verlegen, gevoelige Ogotai, bij wie de naam meneer Huch beter leek te passen. Ze wisten toen nog niet goed hoe om te gaan met Tibetaanse grommende ossen, wat ze nodig hebben en

De yaks stromen als een rivier over de kale vlakte

'De ene hoof voor de andere, hij laat zien hoe het moet'

hoe ze met elkaar konden communiceren. Daarom besloot Rosula de gedragsbiologie van yaks te bestuderen. Ze bleken intelligent, stoer en assertief, met een sterke wil om te overleven. Ook kwam ze erachter dat yaks graag willen migreren. Dus maakte ze in 2011 haar eerste grote trektocht, naar de Middellandse Zee. Op deze belangrijke reis heeft ze geleerd hoe je een kudde yaks kunt leiden: "Door zelf een yak te worden. Het gaat er niet om ze gehoorzaam te maken of te trainen, maar om het creëren van een partnerschap waarin beiden van elkaar leren en samen kunnen groeien," zegt ze. "Toen ik dat begreep, was het als een openbaring." Yaks zijn halfwilde dieren, ze volgen hun eigen logica. Ze zijn bestand tegen stormen en temperaturen onder het vriespunt. Ze zijn off-road buitengewoon capabel en vinden het juiste pad instinctief. Als hooggebergtedieren kunnen ze het zich niet veroorloven zinloos energie te verspillen. "Je kunt yaks niet in cirkels laten rondrennen," zegt Rosula. "Al hun acties hebben een doel." Beetje bij beetje heeft ze het verborgen nomaden-DNA in haar kudde gereactiveerd. Dankzij haar kunnen twaalf yaks, waaronder zes die op haar boerderij zijn geboren, opnieuw een leven leiden dat overeenstemt met hun ware lot.

Het juiste pad

Het is middag als we de pas bereiken. Een 360 graden Alpenpanorama strekt zich uit op bijna drieduizend meter hoogte. Precies op de smalle rand, waar links en rechts de steile paden richting de vallei beginnen, stoppen de yaks abrupt. Ze steken hun neus in de lucht en hun lichaam schudt licht heen en weer. "Ze ruiken Val d'Anniviers, het dal verderop," legt Rosula uit. Geconcentreerd neemt elk dier de tijd die het nodig heeft. Hoe ruikt het weer? Komt er een storm? Zijn er andere dieren in de buurt? Wat ze ook ervaren, het blijft verborgen voor de anderen en mij. En dan ineens begint het. Met Rosula voorop rennen de yaks de helling af. Stéphane, de herder, heeft moeite om ze bij te houden en het enige wat ik zie zijn de stuiterende harige billen van de yaks. Zelfs de ontspannen Ogotai is ineens vol energie en springt achter de anderen aan, het is een genot om te zien. Binnen een paar minuten bereikt de euforische yaktroep de vallei. Daar, onder de machtige Moiry-gletsjer, strekt zich een beeldschone bergmeer uit waar de dieren zich een voor een in waden. Als het water tot aan hun buik reikt, blijven ze staan in hun gebruikelijke meditatieve yak-houding. Opeens kijken ze verbaasd om

Rosula Blanc leeft al jaren samen met haar kudde

Op zoek naar verkoeling waden de dieren door het bergmeer

'Als kalme en toch alerte wezens, voelen ze meteen of iemand echt aanwezig is'

zich heen, alsof ze willen zeggen: wat is er gebeurd? Terwijl we onze lunch uitpakken, beginnen de dieren zich tegoed te doen aan het weelderige gras dat op de oever groeit. Yulnii, de eenjarige koe die nog te klein is om lasten te dragen, komt naar me toe en wrijft met zijn bruine kop tegen mijn handen. Hij is erg knuffelig en nog niet goed gespeend: zijn moeder zorgt op de boerderij van Rosula voor zijn broertje, dat een paar dagen geleden is geboren. Naulekh, de leider met de belletjes, blijft altijd op de achtergrond en kijkt naar ons met trotse, nuchtere blik. "Hij ziet en voelt veel," zegt Rosula, "hij kan niet iedereen verdragen." Terwijl ik om me heen kijk en de krullen van Yulnii streel, besef ik hoe mooi de wereld eigenlijk is.

Ritme en harmonie

"De yaks hebben hun eigen ritme en leven daarnaar," zegt Rosula. Een kudde in beweging is als muziek, als een symfonie. Iedereen die met hen meeloopt, wordt onderdeel van het orkest dat samen een melodie speelt. Er zijn langzame en snelle momenten, en er zijn pauzes. Het is de taak van de herder om het ritme en de harmonie te behouden en om dit te kunnen doen, moet hij zijn eigen instrument perfect bespelen. Rosula heeft zichzelf door de jaren heen leren spelen en geeft haar kennis nu door aan Stéphane en Véronique. Het is belangrijk om met de yak-energie mee te kunnen stromen. Zodra je de dieren tegenwerkt of hen dwingt iets te doen, stort alles in en ontstaat er chaos. "Laat je dragen door de yaks, alleen zo kun je hun bewegingen van binnen uit sturen," zegt Rosula. Dit is wat ze onderscheidt van andere dieren.

Magische momenten

We gaan weer op pad, want we hebben nog een lange weg te gaan. Het gaat nog dieper door een smalle doorgang, langs het turkooise water van Lavertezzo 'de Malediven van Milaan', totdat het ons weer omhoog leidt naar de volgende pas. Ik blijf vlak achter Ogotai en geef hem een bemoedigende krabbel aan de basis van zijn staart zodra hij stopt. Het valt me op hoezeer hij en de andere dieren genieten van het uitzicht. Ze houden net zoveel van reizen als wij. Als ze om zich heen kijken en pauzeren, lijken ze

magische momenten te verzamelen en zich te verbazen over het unieke karakter van de natuur. Dit gaat ongeveer drie uur door totdat we een heuvel bereiken, omringd door bergketens - ons kamp voor de nacht. Tenten opzetten, water koken, uien en groenten snijden. Er is dahl gemaakt van rode linzen en rijst. Na het eten stuurt een hagelbui ons vroeg naar onze tenten. Terwijl ik in slaap val, hoor ik de yaks naast me grazen, een rustgevend geluid. Als ik midden in de nacht wakker word en naar buiten kijk, is de lucht wolkeloos en vol sterren. De heldere band van de Melkweg doorkruist de hemel.

Deel van de kudde

De volgende ochtend verandert er iets. Op 24 uur afstand van de bewoonde wereld, weg van wegen, huizen en drukte, komt er ruimte om letterlijk in contact te komen met de yaks. Ik aai Ogotai nog een keer en ineens komt hij mij volkomen bekend voor. Ik maak deel uit van de kudde, zoals iedereen deel uitmaakt van de kudde. "Yaks zijn geen klassieke therapiedieren," zegt Rosula. "Maar ze brengen ons helemaal in het moment. Soms meer dan welke therapievorm dan ook." Als kalme en toch altijd alerte wezens, voelen ze meteen wanneer iemand niet echt aanwezig is. Het zijn intelligente wezens die meer waarnemen dan men vermoedt. Yaks nodigen je uit om terug te komen naar het hier en nu. Wie meegaat, wordt zelf een yak, de vele gedachten verdwijnen en dat is het hele geheim. Het duurt even om dit te begrijpen, maar yaks hebben alle tijd van de wereld.

De laatste pas

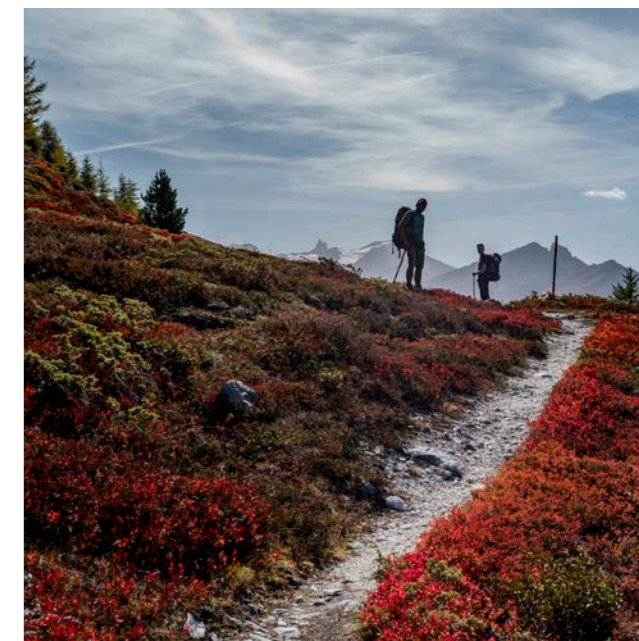
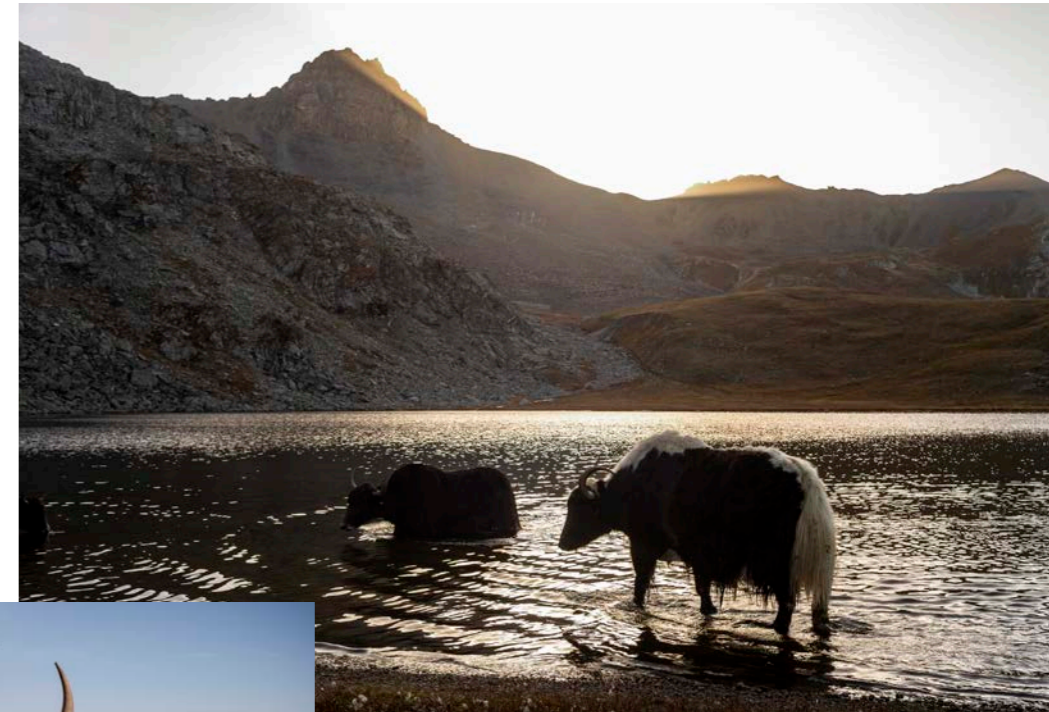
We wandelen naar de laatste pas. Vooraan luiden de bellen van Naulekh, terwijl achteraan Ogotai rustig heen en weer zwaait. Er is alleen onze karavaan, de bergen en de uitgestrekte lucht boven ons. Stap voor stap gaan we door weelderige weilanden terug naar Rosula's bergweide. "Allez, on y va, >

'Er is alleen onze
karavaan, de bergen
en de uitgestrekte
lucht boven ons'

‘Yaks nodigen je uit om terug te komen naar het hier en nu’

cha-cha!” roept herder Stéphane en wij doen mee. Met het uur wordt de groep hechter, in de wetenschap dat onze paden zich binnenkort zullen scheiden. Ik kriebel nog een laatste keer op het krullende hoofdje van baby yak Yulnii en achter de oren van mijn metgezel Ogotai. Ik kijk nog eens naar de sublieme Naulekh, die al die tijd op afstand is gebleven. En doe de rugzak om mijn schouders om aan de laatste afdaling van een paar honderd meter te beginnen, terug de vallei in.

Voor een aantal prachtige momenten kon ik de wereld door de ogen van yaks zien. Ze zijn klaarwakker en nemen de dingen zoals ze zijn. Het gaat niet om prestatie of om het afleggen van een bepaalde afstand in een bepaalde tijd. Iedereen doet het op zijn eigen manier. Zoals Ogotai, die vroeger de bijnaam Mr. Huch had en zich voor alles en iedereen wilde verbergen. Omdat er waarschijnlijk nog maar een paar maanden van zijn leven over zijn, is het zijn taak om zichtbaarder te worden en de angst bij anderen weg te nemen. “Yaks zijn bruggenbouwers,” zegt Rosula. “Ze hebben veel te geven en veel te delen.” Voor een van haar vele boeken schreef ze een gedicht over haar leven met de yaks. Met de bijzonder mooie zin: “Ik ben de vrouw die met de yaks rent. Ze brengen me terug naar mijn wilde natuur, mijn kracht, mijn liefde.” 🌿

Wandelen met Rosula en de yaks
Rosula Blanc biedt tochten aan tussen de lente en de herfst, waarbij geïnteresseerden twee tot vier dagen kunnen proeven van het nomadenleven. Ontmoetingspunten zijn ofwel op haar boerderij in La Giette of op de Tzaté Alm (afhankelijk van de wandelroute). De rondleidingen vinden voornamelijk in het Frans plaats, maar de belangrijkste vragen legt ze ook in het Duits uit. Je wandelt minimaal zes tot zeven uur per dag - ongeacht het weer. Uithoudingsvermogen en bergervaring zijn vereist. In overleg zijn individuele tochten mogelijk. yakshuloche.ch